



## Η αντιπλημμυρική προστασία της Δυτικής Αθήνας

### Η κατάσταση σήμερα

Η Δυτική Αθήνα, γεωγραφικά ορίζεται από τον Κηφισό ποταμό ανατολικά και τα δύο τμήματα του όρους Αιγάλεω, το Ποικίλο και τον Κορυθαλλό δυτικά. Το χώρο της Δυτικής Αθήνας, διασχίζουν πλήθος ρεμάτων που συγκεντρώνουν τα βρόχινα νερά από τις πλαγιές του Ποικίλου Όρους και του όρους Κορυθαλλού και τα μεταφέρουν στον κύριο αποδέκτη τους, που είναι ο Κηφισός, με προορισμό τη θάλασσα.

Η περιοχή της Δυτικής Αθήνας ιστορικά υπήρξε ο κύριος αποδέκτης της εσωτερικής μετανάστευσης προς την πρωτεύουσα μετά τον πόλεμο και τον εμφύλιο. Η φτηνή γη κοντά στις παραγωγικές δραστηριότητες, βιομηχανία – βιοτεχνία και λατομεία, υπήρξε το βασικό κίνητρο. Η εκτεταμένη καταπάτηση δημόσιων εκτάσεων και η κερδοσκοπία στη γη με την οικοπεδοποίησή της χωρίς κανένα προγραμματισμό, οδήγησε, με αφετηρία τους προϋπάρχοντες οικιστικούς πυρήνες, στη δημιουργία ενός αστικού ιστού άμορφου, πυκνοδομημένου, χωρίς ελεύθερους χώρους, κοινωνικές και τεχνικές υποδομές. Δηλαδή μιας υποβαθμισμένης περιοχής από όλες τις απόψεις.

Το σχέδιο πόλης επεκτάθηκε για να «τακτοποιήσει» την ήδη διαμορφωμένη αυθαίρετη κατάσταση, συχνά νομιμοποιώντας το μπάζωμα και την καταπάτηση ρεμάτων ή τον ασφυκτικό περιορισμό της κοίτης τους. Παράλληλα η ριζική αλλαγή της εδαφοκάλυψης με την αντικατάσταση της αγροτικής η δασικής και επομένως απορροφητικής για τα βρόχινα νερά γης, με οικοδομές και στεγανές επιστρώσεις, σε συνδυασμό με την αύξηση της ταχύτητας ροής των όμβριων στις επιφάνειες αυτές, προκάλεσε κατακόρυφη αύξηση του όγκου των όμβριων υδάτων που έπρεπε πια να αποχετευτούν στον ίδιο χρόνο από τα ανεπαρκή πλέον σε παροχή ρέματα που απομένουν.

Οι καταστροφικές πλημμύρες στην ευρύτερη περιοχή, στο παλιότερο αλλά και το πρόσφατο παρελθόν, (1949, 1961, 1972, 1977, 1988, 1994, 1996 και 2002) ήταν αναπόφευκτη συνέπεια του τρόπου γέννησης και ανάπτυξης της Δυτικής Αθήνας.

Ο Οργανισμός Αποχέτευσης Πρωτεύουσας και στη συνέχεια, από το 1980 η ΕΥΔΑΠ ανέλαβαν το δύσκολο, στις συνθήκες αυτές, έργο της διευθέτησης των ρεμάτων και της κατασκευής των αναγκαίων αντιπλημμυρικών έργων. Πολλά από αυτά μελετήθηκαν και εκτελέστηκαν κυρίως σαν οδικά έργα, αφού στον άναρχα και αποσπασματικά αναπτυσσόμενο αστικό ιστό, η πρόβλεψη βασικών οδικών αξόνων ήταν συνήθως ανεπαρκής ή και ανύπαρκτη. Η κάλυψη της κοίτης των ρεμάτων μετά την κατασκευή του αντίστοιχου κλειστού αγωγού, υπήρξε η εύκολη λύση για τη δημιουργία τους. Οι δυσμενείς γενικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις αυτής της επιλογής είναι σήμερα κοινά παραδεκτές. Αλλά και τα υδραυλικά



έργα που προέκυψαν με τον τρόπο αυτό, σε πολλές περιπτώσεις είναι ήδη ξεπερασμένα (βλ. σχετικό χάρτη της ΕΥΔΑΠ) σε παροχή, ενώ και η βελτίωση τους είναι εξαιρετικά δύσκολη.

Αδιευθέτητο παραμένει μέχρι σήμερα το σημαντικότερο ρέμα της βόρειας περιοχής της Δυτικής Αθήνας, το ρέμα της Εσχατιάς, που διασχίζει τους δήμους Ζεφυρίου, Καματερού, Ιλίου και Αγ. Αναργύρων. Η διευθέτησή του προγραμματίζεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ στα πλαίσια του 4<sup>ου</sup> ΚΠΣ. Αδιευθέτητο επίσης παραμένει τμήμα του Χαϊδαρορέματος στα όρια του δήμου Περιστερίου. Για το τμήμα αυτό βρίσκεται σε εκκρεμότητα εργολαβία επίσης του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Τα έργα διευθέτησης των ρεμάτων ακολούθησε η κατασκευή δευτερευόντων δικτύων με σκοπό την συλλογή και απομάκρυνση των όμβριων από διάφορες προβληματικές περιοχές και οδικούς άξονες. Τα έργα αυτά κατασκευάστηκαν κυρίως από την ΕΥΔΑΠ ή την κεντρική διοίκηση (Νομαρχία ή Περιφέρεια στη συνέχεια) αλλά και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Από τη δεύτερη σε ορισμένες περιπτώσεις χωρίς καν μελέτη, σύμφωνα με όσα προφορικά λέγονται.

## **Η παρέμβαση του ΑΣΔΑ**

Ο ΑΣΔΑ και οι δήμοι της Δυτικής Αθήνας, έχουν συνειδητοποιήσει το γεγονός ότι το πρόβλημα της αντιπλημμυρικής προστασίας της περιοχής θα επιδεινωθεί στο άμεσο μέλλον τόσο επειδή οι προβλέψεις του σχεδιασμού των αντιπλημμυρικών έργων που έχουν ήδη υλοποιηθεί είναι σε πολλές περιπτώσεις ήδη ξεπερασμένες, όσο και επειδή είναι αναμενόμενη η επιδείνωση των γενικότερων περιβαλλοντικών συνθηκών. Έχουν επίσης διαπιστώσει σοβαρή υστέρηση στο σχεδιασμό και την εκτέλεση των αναγκαίων έργων για την αντιπλημμυρική προστασία ιδιαίτερα της Δυτικής Αθήνας. Ο προγραμματισμός του ΥΠΕΧΩΔΕ για το μέλλον περιορίζεται στις εκκρεμότητες που προαναφέρθηκαν δηλαδή στο ρέμα της Εσχατιάς και σε τμήμα του Χαϊδαρορέματος.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω αλλά και το γεγονός ότι το πρόβλημα της αντιπλημμυρικής προστασίας υπερβαίνει τα όρια του κάθε δήμου χωριστά, η διοίκηση του ΑΣΔΑ σε συνεργασία με τους δήμους της Δυτικής Αθήνας ανέλαβε την πρωτοβουλία

1. Να σχηματίσει μια συνολική κατά το δυνατό εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης και
2. Να διερευνήσει τις δυνατότητες παρέμβασης για τη βελτίωση της κατάστασης στο πλαίσιο του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου

## **Υπάρχουσα κατάσταση**

Στο πλαίσιο αυτό, για την υλοποίηση του πρώτου στόχου, προσπάθησε να συγκεντρώσει κάθε στοιχείο για το σχηματισμό πλήρους εικόνας για την υπάρχουσα κατάσταση. Απευθύνθηκε στους δήμους της Δυτικής Αθήνας, τη Νομαρχία, τη Δ/ση Δ10 του ΥΠΕΧΩΔΕ και την ΕΥΔΑΠ Α.Ε.

Οι δήμοι της Δυτικής Αθήνας μέσω των Τεχνικών τους Υπηρεσιών διέθεσαν στοιχεία, σε αναλογική μορφή, που αντικατοπτρίζουν την εικόνα που διαθέτουν για τα ρέματα της περιοχής τους. Η εικόνα αυτή



(αποτυπώνεται στο σχετικό χάρτη) οπωσδήποτε δεν είναι πλήρης ενώ για αντικειμενικούς λόγους και η ακρίβειά της δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη.

Η ΕΥΔΑΠ διέθεσε, σε ψηφιακή μορφή, τα στοιχεία που διαθέτει για την κατάσταση όλων των ρεμάτων της περιοχής μέχρι το 1999, οπότε και η αρμοδιότητά της στα ρέματα και τα δίκτυα όμβριων μεταφέρθηκε στη Δ/ση Δ10 του ΥΠΕΧΩΔΕ. Για την ακρίβεια της πληροφορίας αυτής (αποτυπώνεται στο σχετικό χάρτη) δημιουργούνται ερωτηματικά, τουλάχιστον σε ότι αφορά την ένδειξη για ύπαρξη ρεμάτων σε φυσική κατάσταση σε περιοχές που είναι ήδη οικοδομημένες. Λογικά τα τμήματα αυτά θα έπρεπε να σημειώνονται είτε σαν ρέματα που μπαζώθηκαν και εξαφανίστηκαν είτε σαν διευθετημένα.

Η ΕΥΔΑΠ διαθέτει επίσης, σύμφωνα με πληροφορίες μας, σε ψηφιακή μορφή στοιχεία και για τα δευτερεύοντα δίκτυα ομβρίων στην περιοχή. Την πληροφορία αυτή δεν διέθεσε προς το παρόν. Ο ΑΣΔΑ επιφυλάσσεται να επανέλθει με νέα αίτηση του στην αρμόδια υπηρεσία της ΕΥΔΑΠ. Τα στοιχεία αυτά δεν έχουν διατεθεί ούτε στη Δ/ση Δ10 του ΥΠΕΧΩΔΕ, ούτε στη Νομαρχία.

Από τα συγκεντρωμένα μέχρι στιγμής δεδομένα προκύπτει ότι για τη διαμόρφωση πλήρους εικόνας της κατάστασης λείπουν σημαντικής έκτασης δεδομένα, τα οποία θα πρέπει να αποκτηθούν είτε σε ψηφιακή είτε σε αναλογική μορφή από τους φορείς που τα διαθέτουν είτε να δημιουργηθούν με αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης στο πεδίο.

## **Θεσμικό πλαίσιο**

Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο είναι άθροισμα διατάξεων με ασάφειες και επικαλύψεις, προερχόμενο από διαφορετικές περιόδους που προσδιορίζονται σε σχέση με το νομικό καθεστώς της ΕΥΔΑΠ και την ιδιωτικοποίησή της.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του Ν. 30120/02,

*«**Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας σε υδατορέματα μπορεί να μελετώνται και να εκτελούνται από τους ΟΤΑ Α και Β βαθμού ή να ανατίθενται από αυτούς σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, εφόσον τα συγκεκριμένα υδατορέματα βρίσκονται εξ ολοκλήρου εντός των διοικητικών τους ορίων και δεν αποτελούν κλάδο άλλου υδατορέματος, εκτός των διοικητικών τους ορίων. Σε περίπτωση που το υδατόρεμα εκτείνεται σε διοικητικά όρια περισσότερων Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, τα ως άνω αντιπλημμυρικά έργα μπορούν να μελετώνται και να εκτελούνται από τις αρμόδιες Διευθύνσεις της οικείας Περιφέρειας.***

*Για την περιοχή της Περιφέρειας Αττικής στις περιπτώσεις που η αρμοδιότητα ανήκει στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, τα έργα αντιπλημμυρικής προστασίας μπορεί να μελετώνται και να εκτελούνται και από τις οικείες Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις ύστερα από απόφαση που εκδίδεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρθ-9 παρ.4 του Ν-2576/98 (ΦΕΚ-25/Α/98) και σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις που καθορίζονται στην απόφαση αυτή. Η **έγκριση των μελετών** αυτών γίνεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στην προηγούμενη απόφασή του.»*

Οι ΟΤΑ Α βαθμού σύμφωνα με τα παραπάνω, για την περίπτωση της Δυτικής Αθήνας, δεν μπορούν να μελετούν ή να αναθέτουν μελέτες έργων καθώς και να εκτελούν έργα αντιπλημμυρικής προστασίας. Οι ΟΤΑ Β βαθμού μπορούν να αναθέτουν τέτοιες μελέτες και να εκτελούν έργα ύστερα από



απόφαση που εκδίδεται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων σύμφωνα με τις διατάξεις του Αρθ-9 παρ.4 του Ν-2576/98 (ΦΕΚ-25/Α/98).

Σύμφωνα με την παρ. 3 α του Ν. 2576/98 «Στους ΟΤΑ ανατίθεται η κατασκευή του τοπικού δικτύου διαμέτρου αγωγών μικρότερης ή ίσης των 80 εκ. μέσα στις περιοχές ευθύνης τους πλην αυτών που βρίσκονται σε κεντρικές λεωφόρους και οδούς καθώς και ο καθαρισμός των εκβολών των συλλεκτήρων πλην των ρεμάτων». Σύμφωνα με την παρ. 3 β του ίδιου νόμου «Στις ανωτέρω Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις και στη Διευρυμένη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ανατίθεται η κατασκευή των συλλεκτήρων ανεξαρτήτως διατομής και μορφής, πλην των ρεμάτων. τοπικού δικτύου διαμέτρου αγωγών μικρότερης ή ίσης των 80 εκ. μέσα στις περιοχές ευθύνης τους πλην αυτών που βρίσκονται σε κεντρικές λεωφόρους και οδούς καθώς και ο καθαρισμός των εκβολών των συλλεκτήρων πλην των ρεμάτων»

Σύμφωνα με τα παραπάνω, κατά την επικρατούσα στις υπηρεσίες άποψη, ο ΑΣΔΑ και οι δήμοι της Δυτικής Αθήνας σαν ΟΤΑ Α βαθμού δεν έχουν τη δυνατότητα να μελετούν και να εκτελούν έργα αντιπλημμυρικής προστασίας. Μπορούν μόνο να κατασκευάζουν τοπικά δίκτυα όμβριων εφόσον η διάμετρος των αγωγών δεν υπερβαίνει τα 80 εκ. με μελέτες που θα έχουν συνταχθεί από τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και με την προϋπόθεση των παραπάνω Υπουργικών Αποφάσεων.

## **Η πρόταση του ΑΣΔΑ**

Η Δυτική Αθήνα και οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησής της ενώ στερείται ουσιαστικής δυνατότητας παρέμβασης στο πρόβλημα, εντούτοις είναι ο αποδέκτης των συνεπειών των προβλημάτων της υποδομής της αντιπλημμυρικής προστασίας στην περιοχή της.

Παρόλα αυτά ο ΑΣΔΑ δεν προτίθεται να παραμείνει παρατηρητής των εξελίξεων στο ζήτημα αυτό. Με την πεποίθηση ότι η διεκδίκηση λύσεων στα προβλήματα, για να είναι αποτελεσματική, είναι απαραίτητο να στηρίζεται στην πλήρη και ακριβή γνώση της πραγματικότητας και με την απόφαση να συνδράμει στο μέτρο των δυνάμεών του τους φορείς που έχουν θεσμικά την αρμοδιότητα σκοπεύει να προσανατολίσει τις προσπάθειές του στο επόμενο διάστημα στους παρακάτω τρεις βασικούς άξονες:

### **1. Δημιουργία Γεωγραφικής Βάσης Δεδομένων (GIS) των έργων αντιπλημμυρικής προστασίας στη Δυτική Αθήνα**

Ο ΑΣΔΑ έχει ήδη συγκεντρώσει τα πρώτα στοιχεία για την κατάσταση των έργων αντιπλημμυρικής προστασίας στη Δυτική Αθήνα και έχει κάνει μια πρώτη καταγραφή των προβλημάτων με βάση την εμπειρία των δήμων μελών του. Η προσπάθεια αυτή βρίσκεται στην αρχή της και πρέπει να ολοκληρωθεί.

Τα στοιχεία που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της εικόνας πρέπει να αναζητηθούν σε κάθε πιθανή πηγή, πρώτα και κύρια στην ΕΥΔΑΠ που μέχρι το 1998 είχε την αρμοδιότητα, σε ψηφιακή ή αναλογική μορφή. Τα κενά που θα διαπιστωθούν θα πρέπει να συμπληρωθούν σε συνεργασία με τους δήμους μέλη του, με αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης στο πεδίο.



Με σκοπό την ουσιαστική υποστήριξη της ιεράρχησης των προβλημάτων, και του σχεδιασμού λύσεων η Βάση Δεδομένων θα τεθεί σε κοινή χρήση των ενδιαφερόμενων φορέων με την αξιοποίηση του κόμβου INTERNET που διαθέτει ο ΑΣΔΑ και του ασύρματου δικτύου που εδώ και χρόνια έχει εγκαταστήσει για την επικοινωνία του με τους δήμους της Δυτικής Αθήνας. Για το σκοπό αυτό θα προχωρήσει στις αναγκαίες ενέργειες συμπλήρωσης του τεχνικού εξοπλισμού, του λογισμικού και του επιστημονικού δυναμικού του, εφόσον απαιτούνται.

## **2. Μελέτη έργων συγκράτησης των όμβριων στην περιοχή του Ποικίλου Όρους**

Ο ΑΣΔΑ από την ίδρυσή του έχει αποτελέσει την αιχμή του δόρατος της προσπάθειας της Δυτικής Αθήνας για την οικολογική αποκατάσταση, την ανάδειξη του Ποικίλου Όρους – Όρους Αιγάλεω σε μοχλό ουσιαστικής αναβάθμισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της και του Λεκανοπέδιου γενικότερα καθώς και την προστασία του από κάθε πιθανό κίνδυνο.

Στην προκειμένη περίπτωση ο ΑΣΔΑ θέτει σαν στόχο την αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων στις περιοχές της πόλης που βρίσκονται στην απόληξη φυσικών ρεμάτων που βρίσκονται στο βουνό και την επιβάρυνση τους με φερτές ύλες μετά από έντονες βροχοπτώσεις, αλλά και την αντιμετώπιση του προβλήματος της διάβρωσης των εδαφών καθώς και τον εμπλουτισμό του υπόγειου υδροφορέα του Ποικίλου Όρους – Όρους Αιγάλεω αξιοποιώντας τα όμβρια.

Για την υλοποίηση του στόχου αυτού ο ΑΣΔΑ προτείνει στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση της Αθήνας, που σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο που ισχύει έχει τη δυνατότητα, μετά τη σχετική Υπουργική Απόφαση, να εκπονεί ή να αναθέτει τις σχετικές μελέτες, συνεργασία με Προγραμματική Σύμβαση για την από κοινού σύνταξη των μελετών για την οριοθέτηση ρεμάτων στην εκτός σχεδίου περιοχή του βουνού και το σχεδιασμό των κατάλληλων έργων για την ανάσχεση της πορείας των όμβριων προς τον αστικό ιστό, τη συγκράτηση των φερτών υλών και τον εμπλουτισμό του υπόγειου υδροφορέα.

## **3. Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας της Δυτικής Αθήνας για την αντιμετώπιση πλημμυρικών φαινομένων.**

Με βάση την παρουσία του στο μέτωπο της αντιμετώπισης των πυρκαγιών στην ιδιαίτερα φορτισμένη με επεισόδια φετινή αντιπυρική περίοδο, ο ΑΣΔΑ αναδείχτηκε σε συντονιστή της Πολιτικής Προστασίας της Δυτικής Αθήνας. Αξιοποιώντας την εμπειρία του ήδη υλοποιεί ουσιαστική αναβάθμιση των υποδομών και του εξοπλισμού του για την υποστήριξη της Πολιτικής Προστασίας της Δυτικής Αθήνας και του συντονιστικού του ρόλου. Μεταξύ των άλλων υλοποιεί την εγκατάσταση συστήματος ασύρματης επικοινωνίας μεταξύ του ΑΣΔΑ, των τμημάτων Πολιτικής Προστασίας των δήμων της Δυτικής Αθήνας, των οχημάτων και του έμπυχου δυναμικού που συμμετέχουν σ' αυτή καθώς και της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας.

Ο ΑΣΔΑ θα αξιοποιήσει την υποδομή αυτή για την υποστήριξη της Πολιτικής Προστασίας και για πλημμυρικά φαινόμενα τόσο στον έγκαιρο εντοπισμό των πιθανών κινδύνων όσο και για την



υποστήριξη του έργου της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας με τον εξοπλισμό που διαθέτει ο ίδιος και οι δήμοι μέλη του.

Περιστέρι 07/11/07

Μιχάλης Παντελάκης  
Αρχιτέκτων Μηχανικός Α'  
Δ/ντης Τ.Υ. ΑΣΔΑ

ΑΣΔΑ